

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

III. Aen-Merckinghe Op den voorseyden brief vanden H. Hieronymus.
Rakende het vervoeren, verheffen, kussen, &c. vande Reliquien der
Heylighen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

III. A EN-MERCKINGHE

Op den voorseyden brief vanden
H. Hieronymus.

Rakende het vervoeren, verheffen, kussen, &c. van de Reliquien der Heyli-
ghen.

Eer ick kome tot de materie selve / soo moet ick hier in't voorz by gaen aenmercken de ver-keerde inbeeldinghe van D. Cabeljau, die hy in sijn Memory-boeck Pag. 602. te kennen gheest / als of ick hem hadde willen uytmaecken als een Raes-hoest, oft een dwaes. **Wat en is** my nopt in de ghedachten ghe-
komen / maer hebbe enckelijck voorzghestelt de woordien Hieronymi, soosp legghen/ sonder t'minste opscicht te hebben op D. Cabeljau; oversulekgs hy heest groot onghelyck van my soodanighe scheldinghe te laste te legghen Doch dit overghe-
slaghen ende de sake self aen ghevadt.

Hier sijn wederom twee questien : De eerste, of men ten tijde Hieronymi, de Reliquien heeft ghe-
hust met devotie ?

De tweede, of men de selve daer mede / eude op
andere manteren'ghe-eert heeft / niet alleen bur-
gherlyck/ maer religieuslyck ?

Iet hebbe in myn Staeltje gherhoont dat sae.
D. Cabeljau, ter contrarie / ende in sijn Catholijcke
Waerheydt, ende in sijn Memoiy-boeck houdt staen-
de dat neen: dat blijkt claer uyt sijn epgen wooz-
den/want

Voor eerst, seydt hy in sijn Catholijcke Waer-
heydt Pag. 614. Aengaende het eeren, het was verre
van daer, dat men, in die tijden, voor een Marrelaers

been sich soude hebben willen buyghen, ende dat devote-
lijck kussen, ende aenbidden.

Ten tweeden: **In sijn Memory-boeck Pag. 602.** De Reliquien der Martelaren magh Hieronymus wellijden, dat in eere ggehouden werden verclarende, dat het alleen burgherlijcke eere was, die men de Martelaren andede &c.

**De enghen woorden / ende redenen van Hiero-
nymus, sullen het contrarie upwijzen: Laet ong
erst enighe stukken vast stellen / die D. Cabeljau
niet en magh/ noch en kan loochenen / ten sp dat
hy sich vrywilliglyck wil beschaeint maecken/
hoor de ghene die Hieronymum selbe konuen nae
sen/ en lesen.**

Ten eersten D. Cabeljau, en kan my niet looche-
nen/ dat men in die tijden / de Reliquien ghelust
heeft. Dat blijkt uit de opworpingshen van *Vi-
gilantius*: Wat lust ghy, seyd dese ketter/ aenbidden-
de een weynigh asschen? Item. Wy sien dat over al,
waer ick en weet niet wat asschens in een kasken gheslot-
ten, ende met een kostelijck decksel omwonden, bewaert
wort, al kussende aenbeden wert.

Het kussen van de Reliquien heest Hieronymus,
swijghende toeghestent / ende niet wederlept/
oste herispt: ende soo de gront-reghel mede
brenght: Qui tacet consentire videtur: Hoo is dit
swijghen van Hieronymus, een claeer teeken / dat
hy de daet selve van kussen niet en heest willen
loochenen. Iae heeft de selve wel updruckelick
toeghestent *Epist. ad Marcellam*, daer hy seght: Wy
eerten over al de graven der Martelaren, ende wy kussen ha-
re heylige asschen.

Ten tweeden: En kan my D. Cabeljau niet looche-
nen; dat men / in die tijden / met grooten toe-
loop van een groote menigte van menschen/
ende met los-sanghen de Reliquien der Heyligen
vervoert heeft. De woorden Hieronymi sijn dies-
aengaende te claeer.

Constantinus de Keyser, seyd hy / heeft de heylige
Reliquien van Andreas, Lucas, ende Timotheus overge-
voert

voert nae Constantinopelen by de welcke de duyvelen
briesschen &c.

Wederom: De Keyser Arcadius, heeft langhen tijdt
daer naer, van Iudeen nae Thracien overghevoert de Re-
liquien vanden Saelighen Samuel. Ende de volcken van
alle de Kercken sijn aen de heylige Reliquien te ghe-
moet ghecomen, met sulck eene menichte, dat sy als by-
fwermen van Palestinen, tot Chalcedon toe, dicht op malc-
kanderen ghanghen, ende songhen tot den lof Christi

Ten derden: **En can my D. Cabeljau niet looch-
nen / dat men / in die tyden / de Reliquen heeft
ghesloten in goudre caskeug / ende die costelijck
verciet niet een costelijck deksel van zijde. Dat
blycket niet alleen upr de ghenuelde opworpinche
van Vigilantius, maer oock upr de toestemminghe
van Hieronymus selbe / met dese woorden: Vigilantius
is droef, dat de Reliquien der Martelaren bedeckt wer-
den met een costelijck deksel, ende niet liever met vod-
den, ende hayre cleederen omwonden ende op den mest-
hoop ghesmeten worden.** **Item.** Sijn dan alle de Bis-
schoppen niet alleen heylich-schenders, maer oock dwaze
gheweest, die de Reliquien in zijde, ende in een gouden
vat hebben ghedraghen?

Ten vierden, **en can my D. Cabeljau niet looch-
nen / dat men / in die tyden / Kercken heeft ghe-
had / ende gheslycht voor de Martelaerg / ende
in de selve hare Reliquien bewaert. Dat seght
Hieronymus dypdelijck: Dwalen dan / seyd hys / alle
de Bisschoppen van de heele wereldt, die ingaen in de
Kercken der Dooden, in de welcke de Reliquien ligghen
met een deksel omwonden?**

Item. Vigilantius bestrijdt de teekenen, ende crach-
ten, de welcke in de Kercken der Martelaren gheschie-
den.

Item. Gaet vry in de Kercken der Martelaeren
(hy spreeckt Vigilantium aen) ghy sult daer vele
van uvve medeghesellen vinden, ende ghy en sult
niet verbrandt vworden, door de wasse-keersten der
Martelaren, die u niet en behaghen, maer door on-
sichtbare vlammen.

Item. Als ick gram hebbe gheweest , ick en durve niet ingaen in de Kercken der martelaren.

Ten vijfden, en can my D. Cabeljau, niet loochenen/ dat men/ in die tijden / in die selve Kercken / op de Heiligen heeft Sacrificie ghedaen. De woorden Hieronymi sijn clae:

Doet dan, seydth y^e / de Roomse Bischoop qualijck, die op de eerweerdige beenderen van doode menschen Petrus, ende Paulus, aen den Heere Sacrificien offert? oste dwalen alle de Bischoppen des werelds, die hare graven houden voor autaren Christi?

Ten sesden, en can my D. Cabeljau niet loochenen/ dat men/ in die tijden/ de Martelaren / in hare Kercken/ende hooz/oste by hare Reliquien heeft aengheroepen/ende ghebeden. Dit seght Hieronymus soo clae als moghelyck is/ hoozt sijn epghen woorden:

Op spreeckt Vigilantium aen: Ghy seght, dat de sie- len der Martelaren , niet en connen teghenwoordigh zijn by hare graven, ende daer sy begheerent: Hier op beraeght Hieronymus : Wilt ghy dan segghen dat sy met den Heere niet en sijn, soo alsser gheschreven is: Sy vol- ghen het lam al waer het gaet , ende die met het lam sijn, moeten gheloost worden over al te sijn: Ende de wijle de duyvelen, de heele wereldt door swieren, ende met eene wonderlycke snelheydt , over al teghenvoordigh sijn, sullen de Martelaren in hare kisten soo ghesloten sijn , dat sy daer niet en connen uytcomen ? Maer ghy seght in uw schrift: Als wy leven, connen wy voor malckanderen bidden: Maer als wy doodt sullen sijn , het ghebedt vanden eenen voor den ander en sal niet verhoort werden, wel hoe? (beraeght Hieronymus hier op) Indien d' Apostelen , ende Martelaren , noch ghestelt wesende int' lichaem, hebben voor andere connen bidden ; hoe veel te meer sullen sy dit doen nae de croonen , victorien , ende triumphen ? sullen sy dan min vermoghen , als sy nu met Christo sijn? Ghy stelt my voor , een Apocryph boeck, onder den naem van Esdras , daer gheschreven is, dat niemand nae de doodt voor andere durft bidden: Ick en hebbe dat boeck noyt ghelesen.

Ware

Waer toe dient al dit vraghen van Hieronymus,
ende al dat wederlegghen vande opworpghen
Vigilantij, in dien men voor / oft by de graben der
Martelaren de selve niet en heeft aengheroepen/
op dat sy voor oors souden bidden ? Hoocht noch
voorder :

Ghy durft segghen, seydt Hieronymus teghen *Vigilantium* : Beminnen dan de sielen der Martelaren hare asschen, ende vlieghen sy daer rondsom, ende zijn sy daer alti, dt teghenwoordigh, op dat sy af-wesende, niet en kunnen hooren, indien misschien iemandt aenkomt om te bidden ? Hier op seght Hieronymus : O monster, dat verdient gheworpen te worden in de uiterste palen des werelts ! ghy spot met de Reliquien det Martelaren.

Waerom spotrede Vigilantius met de Reliquien om dat sy seyde / dat de ghebeden / die voor / oft by hare Reliquien wierden ghedaen / van de Martelaren niet en kosten ghehoort werden / de wylle sy daer niet altijdt teghenwoordigh en waaren/ende dat sy nae dit leven voor andere niet en kosten bidden. Dit wederleghet Hieronymus met clare woorden : thooende dat de Heyplighe voor ons ghebeden / ende dat sy onse ghebeden kunnen hoorzen / ende noemt het een monster die contra-
tie leert. Waer uyt claeerlyck blijkt/datmen ten tijde Hieronymi, ende de Heyplighen / in hare kercken / ende voor hare Reliquien / badt / ende aeu-
tiep.

Noch claeerder seght dit selve Hieronymus *in cap. 65. Isaie* De Samaritanen ende Joden, seydt sy / ende alle de ketteris, hoedanighe onlanghs onder een Franschen eyghenwillighen meester (Vigilantius) zijn voortgheco-
men, schouwen de kercken der Martelaren, daer wy nae ghewoonte, onse ghebeden houden. Doch dit en doen sy selve soo seer niet, als wel de duyvelen die in haer woonen, de welcke de cracht vande heylige asschen niet en kunnen verdraghen.

Ten sevensten, en kan D. Cabeljau niet loochenen/
dat men in die tijden/ de Reliquien / ende Heypli-
ghen heft ghe-eert in't ghemeyn ghesproken/
Want

want d't zjn de woorden Hieronymi in sijnen blyf tot Reparium: Ghy seght dat *Vigilanius* wederom sijnen vuylen mond heeft open ghedaen, ende eenen vuylen stanck laten uytgaen teghen de Reliquien vande alderheylichste Martelaren, ende dat hy ons, die aan de Reliquien eerbiedinghe thoonen, ende eeran de beenderen van doode menschen noemt aschen-dieners, ende afgodisten. O ongeluckighen mensch! &c. Wy eeran de Reliquien der Martelaren, op dat wy dien aenbidden, wiens Martelaren sy zijn. Wy eeran de dienaren, op dat de eere der dienaren, come op den Heere telyc.

Item: Soo dickwils als wy ingaan in de kercken vande Apostelen, ende Propheten, ende alle Martelaren, eeran wy dan de tempelen der afgoden?

Dit is dan uyt de epghen/ende clare woorden Hieronymi, alremaal soo gheschelt / dat het niemant en kan loochenen / te weten / dat-men ten tijde Hieronymi, de Reliquien der Heilighen heeft ghehust / de selbe met toeloop van alle de kercken heeft vervoert/ende omghedzaghen dooz de handen der Bisschoppen in gonde vaten / en in syde/ overdeckt met een kostelyck decksel : dat-men kercken voor haer heeft ghesicht/hare Reliquien daer in bewaert/ op de selve sacrificien ghedaen/ hare graven voor Antaren Christi ghehouden/ voor de selve/de Martelaren aengheroepen/ende ghebeden/ende ten lesten / dat-men de Reliquien ende de Heilighen in't ghemeign ghesproken/ ghe-eert heeft : *Dit/seggher ick/en kan niemandt loochenen/als die segghen wil dat Hieronymus, die dit openlyck verhaelt/heeft ghelogen.*

Dit sullen wy middeler-tijdt / op provisie/ niemant tot ons voordeel/ om ons daer in te verheugen/ende te verscherken/dat wy in alle dese voorsepde ghewoonten/ noch heden-daeghs over-eenkomen met de oude liechtsinnighe kercke. Ende Partijc laeten dencken/hoe verre dat sy van de selve is afgeweken.

Wat isser dan dat D. Cabel au loochent? Ten eersten: dat Hieronymus de Reliquien der Heilighen

ghen wilt aenbeden hebben. Dat loochenen **wp** mede/ende segghen met D. Cabeljau, dat dit niet gheschieden en magh, om dat de eere van aenbiddinghe Godt alleen toebehoort. Maerom **wp** oock aen de Reliquie/ oft aen de Heilighen soodanighe eere nocht en hebben bewesen. Maer **wp** houden staende/ dat Hieronymus de Reliquien **wilt ghe-eert** hebben/ dat is al te claer / en D. Cabeljau die beteunt het: Maer/ seydt **hp** nae Hieronymi meynighe, 'en zijn maer civile , ende burgherlycke vereeringhen ghe-weest.

Het woorddeken Civile , oft Burgerlycke , en kan sich in de twee brieven van Hieronymus teghen Vigilantium, gaantschelyck niet vinden. Maer upt be-thoont **wp** dan D. Cabeljau, de meyninghe van Hieronymus? Ende dat het alleen maer burgherlycke eere was, die men de Martelaren aen dede?

Ten ean, seydt **hp** /niet blijsken uyt de schriften van Hieronymus , dat de selve heeft onderscheydt ghemaeckt tusschen tweederley religieuse aenbiddinghe, de eene als aen Godt , de andere als aen menschen. Maer wel dat hy de aenbiddinghe houdt voor een dienst , die Godt alleen toebehoort , ende dat hy die onderscheydt van andere burgherlycke eere, ende dienst , die den eenen mensch den anderen aendoen magh. Kan dat niet blijsken? Ick thoone dat sae. Van de aenbiddinghe / die Godt alleen toekomt/ is seker/ dat Hieronymus, noch de Martelaren / noch hare Reliquien / met de selve en **wilt achtervolgh** hebben ; dit leerten **wp** me-
de/ dat het niet gheschieden en magh: Maer eben claer/ende seker is't/ dat Hieronymus seght/ dat men t'sijn en tyde/ de Heilighen/ ende hare Reliquien heest ghe-eert met meerdere eere als civile / oft burgherlycke.

Ick hebbe hoven/inde Aenmerckinghe op de ker-
terje der Collyridianen bethaont / dat soodanigh als het eynde oft ooghwerck is / om de welcke men iemandt eert/soodanigh oock de eere is: In-
dien ik dan bewijse/ dat hei ooghmerck met het
welck men/ten tyde Hieronymi, de Heilighen/ende
hare

hare Reliquien eerde / meerder als burgherlyck was/soo moet hier myt volghen/dat oock die eere meerder als burgherlyck was. Laet ons dan sien myt wat ooghmerck de Reliquien ende de Heilighen/ ten tyde Hieronymi ghe-eert wierden.

Het eerste ooghmerck was de Martelie : Want soo seght Hieronymus Ep. 1. advers. Vigilant. Wy eerden de Reliquien der Martelaren , op dat wy dien aenbidden, wiens Martelaren sy zijn.

Item Ghy Vigilanti, die seght, dat de Reliquien der Martelaren moeten met de voeten betreden worden, verbiedt oock het bloedt te storten , als oft het gheene eere weerdigh en waer.

Item Ep. ad Marcell. ordine 17. Ghebenedijdt zijn de plaetsen, daer Petrus ende Paulus haer bloedt voor Christo hebben vergoten, waer op hy datelijck byvoeght: wy eerden over al de graven der Martelaren. Soo wierden dan de Reliquien ghe-eert / voor soo veel als sy Reliquien waren van Martelaren des Heeren / die haer bloedt voor hem hadden gheschorst. Seght my nu D. Cabelau , is dit ooghmerck niet meer als burgherlyck ? soo jaer ? soo was die eere meerder als burgherlyck : soo neen ? soo houdt ghy dan het tresselijck werck vande vytnemense liefde tot Godt/dat is/de Martelie/niet meer als burgherlyck: dat strijdt teghen alle reden / ende Schrifture: Ergo als Hieronymus seght/ dat men t'synen tyde de Reliquien eerde met dit ooghmerck / als wesende vande ghene die haer bloedt voor Christo hadden gheschorst / soo seght hy/dat men de selbe met meerder eere heeft achtervolgh/als niet burgherlycke.

Het tweede ooghmerck / waren de Mirakelen/ daerom braeght hy oock van Vigilantius: Seght my, hoe datter in soo een verworpen stof , ende ick en weet niet wat asschen (soo ghy spreekt) sulck een bywesen is van teecken, en krachten? Wi dese selve krachten/ oest mirakelen / als namelijck myt het brieschen/ ende versaghen der dypbelen / bewijst hy dat het graf des Heeren moet ghe-eert worden / Epist. 17.

ad

ad Marcellam. Zijn de mirakelen oock niet meer
als iedt burgherlijcks ?

Doch wat nooddt dit te bewijzen uyt het oogh-
merck dat sy voor hadden / de actien selve / de
welcke / in die tijden / op / ende by de Reliquien/
ende Heilighen ghepleeght wierden / wijzen van
selfs uyt / dat de eere meerder als burgherlijck
was / want

Ten eersten. Sy vereerden die met Saerisicien
daer op te doen : Is dese actie niet meer als bur-
gherlijck ?

Ten tweeden. Sy vereerden die met tempelen/
ende Kerken voor haer te stichten / de welcke
oock den naem voerden van de Martelaren. Is
dit wederom niet anders als burgherlijck ?

Ten derden. Sy aenriepen / ende baden de Heilighen/
voor hare Reliquien : Is de aenroepinghe
mede alleen burgherlijck ?

Ten vierden. Sy hielden de graben der Marte-
laren voor Autaren Christi. Ende de Bisschoppen
ginghen die voor soodanigh besoeken : Is dit
niet anders als burgherlijck ?

Ten vijfden. Hieronymus noemt het ontsteken
van keerssen voor de Reliquien (oock in onwe-
tende menschen / dat is / die hare inepninghe / uyt
slechtigheyt / ende onwetentheyt niet wel en
sterden) eenen goddelijken iever, ende verghelyckt
het selve by de salvinghe van Magdalena, die hy
noemt een devotie des herten. Is eenen goddelijken
iever, ende devotie des herten, niet meer als burgher-
lijck ? Wie sal dit altemael segghen / als de ghene
die seght al wat hy wil / of de eerste maximen
vande wetenschap nogt heeft ghehoort ?

Wel aen dan / de slot-reeden is claeij. Hieronymus
ghetupght / dat men t'shijn tijde in't eerst van
de Reliquien / ende Heilighen / soodanigh actien
heest ghepleeght / ende soodanigh ooghmerck
ghehad / de welcke meer zijn als civile / oft bur-
gherlycke ; ende iek en kan uergheens vindeu/
dat hy een woordt sprecht van civile / oft bur-
gherlycke

gherlycke eere: Ergo die eere/ hande welcke Hieronymus ghetuigght / dat men t'synen tyde ghepleeght heeft ten opsigte vande Heylighen/ ende haret Reliquien/ was meerder als burgherlycke: Soo was het dan reene eere tusschen de burgherlycke/ ende goddelijcke / volghengs oock heest Hieronymus een andere soorte van eere herkent/ verschillende vande burgherlycke/ ende van de goddelijcke.

Al 'ighene dat D E. hier op weet te segghen/
onre bewijzen / dat hy spreekt alleen van een
burgherlycke eere/ is dit :

Hieronymus segdt / seght ghp / dat de volcken
hebben lof-sanghen ghesonghen ter eeren van
Christus , als sy te ghemoet ginghen aan de Reli-
quien vanden H. Samuel : Hier op seght ghp
voorderg : Op dat dit niet en soude soo vettstaen wor-
den, dat hier eenighe religieuse ghedienstigheydt, oft aen-
biddinghe gheschiedde aan de Reliquien , soo voorkomt
dat Hieronymus segghende : *Vel hoe dan, aenbaden sy Samuel, ende niet Christum, wiens Levijt ende Prophete Samuel was?* welcke vraghe soo veel is, seght D. C. als een sterc-
ke loocheninghe , om daer mede te kennen te gheven, dat
wel het volck aan de Reliquien van Samuel eenige burger-
lijcke eere bewesen , maer niet eenighe eere van devote
aenbiddinghe.

Dit eerste deel tot ons voordeel, / want wy
leeren mede / dat men noch de Heilighen/ noch
haren Reliquien/magh achtervolghen met de wa-
re aenbiddinghe/door de welcke (so als Hierony-
mus hier mede doet) wy verstaen eene eere / die
Godt alleen toebehoort.

¶ Nu dat Hieronymus dit mede soo verstaet/blijckt
uit sijn epghen woorden.

Want ten eersten, hy stelt voor het exemplel van die van Lycaonien, de welcke Paulum, ende Barnabam hebben willen aenbidden / met sacrificie / als goden/ende soo Vigilantius den Hieronymo hadde opgheworpen / dat de Christenen de Reliquien der Heilighen aenbaden; soo auwwoordt Hieronymus.

tis onwaerachtigh : Wie heeft oyt, seydt hy / de Martelaren aenbeden? Wie heeft oyt ghemeint, dat een mensch Godt was? wan wy weten / dat Paulus ende Barnabas, soo die van Lycaonien haer wilden aenbidden als goden / hare kleederen hebben ghescheurt / ende dit voor gronwel ghehouden: waerom wy het mede voorsulckx houden / oft de Heilighen t'aenbidden als goden / oft hare Reliquien t'achtervolghen met soodanighe eere die Godt alleen toebehoort / namelijck niet sacrificien. Hoe kan Hieronymus niet claeerd woorden te kennen gheven / dat hy h'er dooz de Aenbiddinghe verstaet alleen de eere / die Godt alleen toekomt : Doch indien't ghy noch niet en siet / ik siet u claeerd.

Vigilantius verweet de Christenen / dat sy de Reliquien al kussende aenbaden, dat en kont ghy niet loochenen: Hieronymus seydt / dat sy se niet en aenbaden / dat en kont ghy mede niet loochenen. Indien ick nu vraghe van Hieronymo: Wat verstaet ghy hier dooz Aenbidden? hy antwoort: Een mensch houden voor Godt ; Want hy seght : Wie heeft oyt ghemeint dat een mensch Godt was? dit en kont ghy oock niet loochenen: Hy probeert niet het exemplel vande Apostelen / dat het een gronwel is / een mensch te houden voor Godt / ende hem niet godelycke eere te achtervolghen. Dit moet ghy mede nootdsakelijck toestemmen. Ergo dan / als Hieronymus de opworpinge Vigilantij beantwoordende / loochent dat de Christenen de Reliquien / oft de Heilighen Aenbaden, hy loochent dat sy de selve hielden voor goden / ende haer niet soodanighe eere achtervolghen / die Godt alleen toekomt / ghelyck als die van Lycaonien wilden doen ten opschre van Paulus, ende Barnabas: Hoo verstaet dan Hieronymus hier dooz de aenbiddinghe, niet anders als de eere die Godt alleen toebehoort. Segghende dan voorderg / dat het volck van Palestinen, den Profeet Samuel niet en aenbaden, maer Christum, wanneer syne Reliquien werden verhoert / hy seght alleen / dat sy hem

niet en eerden niet de eere / die Godt ende Christo
alleen toekomt: Hier inde bevestighende syne
antwoorde teghen de opworpinge van Vigilan-
tius te Weren/ dat de Christenen, een mensch niet en
hielden voor Godt, noch dat sy hem niet en wil-
den achtervolghen niet soodaniche eere / als die
van Lycaonien, hadden ghedaen ten opsigte van
Paulus, en Barnabas.

Wij segghen dan niet D. Cabeljau, dat Hieronymus
loochent/ dat men een Samuel, ofte een syne reli-
quien / bewesen heeft eeniche eere van de boete
aenbiddinghe; wel verstaende (soo als de vooy-
gaende woorden van Hieronymus legghen) dat
men Samuel niet ghehouden heeft voor een godt,
noch die eere bewesen / die die van Lycaonien aen
Paulus, en Barnabas wilde aen doen/ dat is/ die Godt
alleen toekomt: Wit altemael segghen wij mede/
ende en houden niet Hieronymo nter lieden/ dat
men soodaniche eere/ ofte aen de Heilighen/ ofte
aen hare Reliquien souwe bewysen / de wijle die/
aen Christo, soo Hieronymus daer wij seght / ende
aen Godt alleen moet toeghedaaghen werden.
Dieg niet teghensaende / soo wist Hieronymus,
ende de Heilighen/ ende hare Reliquien ghe-eert
hebben / dit en koude ghy mede niet loochenen/
(want syne woorden syn heel te klater) ende bo-
ven hebbe iek npt/ syn ryghen woorden ghe-
rhoont/ dat hy doer dese eere verstaet / een eere
die meer als burgherlyck is / soo moet het dan
op een ander eere op aenkommen/ als op een god-
delijke/ ofte enckelchen burgherlycke. Noemt die
eere soot u belieft/ of Religieuse, of Devote, of bo-
ven natuerlycke, tis mij al een dinghen / de woor-
den en gheven niet/ als wij de sake selue hebben/
namelijck / dat men ten tyde Hieronymi, de Re-
liquien / ende de Heilighen een eere heeft bewe-
sen/ die minder als goddelijk was/ ende meerder
als burgherlyck.

Maer D. Cabeljau seght en tweeden, dat iek de
woorden Hieronymi niet wel verdijfischt hebbe:
Wacrin-

Waerinne: om dat ghy/ sept hy by dese woorden:
Wie heeft oyt de Martelaren aenbeden, ghevoeght
hebt/ als Godt:

Ick en hebbe dit uit mijnen eghen selven daer
niet bpghevoeght/ maer sijn de eghen woorden
Hieronymi: Want als hy ghevraeght hadde/ van
Vigilantius: wie heeft oyt de Martelaren aenbeden?
soo voeghter hy daetelijckt hy: Wie heeft oyt ghe-
meent dat een mensch-godt was? is dit niet open-
lyck ghevraeght: Wie heeft oyt een mensch aenbe-
den als godt? de tweede vraghe is meerder
verklaringhe van d'eerste/ om te thoonen/ dat hy
voor Aenbidden, verstant/ een mensch houden voor
gode.

Indien ghy my seght/ dat Hieronymus de Heil-
ighen/ ende hare Reliquien wilt ghe-ert heb-
ben/ met opschot op Godt/ ende op Christum, als
wesende hare Martelaren, ende dienaeren soo hy
sept in den eersten brief teghen Vigilantium: ofte
als wesende hare Leviten, Propheten, die het lam
ouer al volghen, die haer bloedt voor Christo hebben
gestort, die nu meer vermoghen in 't ander leven, als
hier op der aerden noch wesende, soo hy spreekt in
sijnen tweeden brief: Dit segghen wy al mede/ en
de doen dat oock alsoo: want hiermede wort
onse lire bevesticht/ dat men de Heilighen/ende
hare Reliquien / mach achtervolghen met een
eere die meer als burgherlyck is/ ghemericht dat
alle de voorgaende opschoten / slaende op hare
Martelie/ende epndelijck op Godt/ ofte op Chri-
stum, meerder als burgerlyck sijn.

Dooyt 't leste, soo maect D Cabeljau soo veel
noodeloose woorden over 't gene ick in mijn stael-
tje pag. 24. gheseyt hebbe/ dat hy den Jeser vlykang
haloozich maect/ en vermoept.

ICK hebbe daer gheseyt/ dat D. Cabeljau niet en
moest segghen (soo hy doet in sijn Catholijcke waer-
heit pag. 614.) dat Hieronymus vry wat onvoorsicht-
lijck spreekt, van 't bewaren der Reliquien.

De goede man heeft het hier sov maechtich
Q. 2 hreedt/

breedt/ als of de heele werelt daer aen vast waer:
Doch ick honde dit alremaal voor verlossen inckt/
ende papier.

Hy berhoont/ dat de outbaderg wel kunnen
missaighen doen: dat bekennen w^p mede. Maer
hau D. Cabeljau gheen misslach begaan hebben/
als hy van Hieronymo sept / dat hy onvoorsichtige-
lyck heeft gesprokene

Hy bewijst myt de censure van Erasmus Rotero-
damus , dat Hieronymus sich hier heeft te bryten
ghegaen in scheldt-woorden etc.

Och arm! een slecht bewijs van een man / die
twaelf hondert iazen nae de tyden Hieronymi
eerst opghekomen is.

Hy probeert dat Vigilantius een heyligh Priester
ghenoemt wort van Hieronymus Epist. ad Taulin:
Maer hy en siet niet dat desen Vigilantius een an-
der is gheweest / als dien vande welcken hier
Hieronymus spraeckt / ende die hy als ketter bes-
chrijft in Catalogo scriptorum : Want dien Vigilantius,
den welcken Hieronymus een heyligh Priester noemt/
die was hem te Ierusalem komen besoecken / ende
den anderen en heeft nopt te Ierusalem gheweest/
want Hieronymus gheest genoegh te kennen dat
hy hem niet en kende. Doch ghenomen het den
selven waer; synder niet Mannen gheweest/ die
eerst heyligh/ ende rechtinnich waren / daer
naer ketterg ghemoezen sijn : kost dit niet mede
sos toegaen niet desen Vigilantius?

Doorderg / soo gaet me D. Cabeljau; met noch
andere redenen bewijzen dat Hieronymus onvoor-
sichtelijck gesproken heeft: Eene onder ander is/
notabel / dat Cabeljau gheern soude hebben/dat
Hieronymus ghesproken hadde nae den mont
vanden Ghereformeerde, ende gheseyt: Dat men de
Reliquien behoort aen een eerlijcke plaets te leggen
onder de aerde om te rusten, ende dat voort de ghe-
dachtenisse der personen , ende hare daden moghen
zijn, ende blijven in segeninge by de vrome.

Ich segge noch eens / dat D. Cabeljau Hierony-
mum

men niet en moet leeren/wat hy moest segghen:
Maer sien alleenlyck wat hy-gheseyt heest (wat
dat was de questie / vande daet selbe) ende oster
pemant van de Vaders / die met hem gheleest
hebben/ende onder andere Augustinus, die noch-
tang in andere stukken dooz vele hysteven met
Hie, oymus heest ghedisputeert / hem hier over
berispt hebben/dat hy het eerst vande Reliquien
te hooch hadde opgetrekt / dat hy Vigilaarium te
binnich hadde doozstrekken etc. Niemant en isser
gheweest die dit met gheschriften heest durven
doen/als Vigilantius, alle de andere Leeraers van
dien tijr / die nochtang seer menichvuldich wa-
ren in gheral / pverich / ende gheleert / hebben
ghesweghen; vervolgheng het gheboelen Hiero-
nymi, t'welck hy hier vrydruckt in desen hys-
ten Vigilantium, is het ghemeen gheboelen-ge-
weest van alle de rechtsinnige leeraers van die
tijden; dtenvolghende oock vande heele kercke/
ghemerckt dat niet een vande kercke sich teghen
Hieronymum heest gestelt : t'welck inder waer-
heyt grootelijc te verwonderen is/indien Hiero-
nymus (soo D. Cabeljau hem toeschrijft) soo de ma-
te is te hupten-gegaen/ontrent de leeringe van
de Reliquien.

Ich houde dan alle die woorden van D. Cabe-
liau, voor noodloose / ende pdele pzaerjeg / die
nergheng toe en dienen als om de ghemeente
van de sake selve af te keeren/ en haer te paeyen
met woorden.

*N*een/seght D. Cabeljau: Want, indien ick in dese
materie vande Reliquien, citerende dit schrift van His-
ronymus teghen Vigilantius, niet en hadde die waers-
chouwinghe daer by ghedaen (dat hy onvoorsichtige-
lijc spreekt / ende t'selbe nu niet bewesen) dan
had ment' mogea soo opnemen, als of ick dat schrift in
t'geheel approbeerde.

Ghy sout seer wel ghedaen hebben D. Cabeljau,
waert saken/dat ghy dit schrift heel/ende gantsch
gheapprobeert hadt : Want dan en sout ghy u
gheen

gheen beschermer ghestelt hebben vande ketter Vigilantius, maer een beweider van t'gheboelen van alle de rechtsminghe leeraerg van die tijden/ jae vande heele kercke. Dit was bupren t'wijfle redelijcker/als Hieronymum met den ketter Vigilantius te bestrijden.

Maer ghy seght/ dat Hieronymus selbe bekent/ dat dit schrift, is een verckje van een nacht, ende daerom met een vlugge pen in een haesticheyt ghescreven, oversulex dat het niet vwynder is datter vvaer onvoorsichticheyt ondet loopt.

Tig waet Hieronymus bekent dat: Maer de wijle ick niet eenen leeraer van die tijden en vande/die Hieronymum, om dit schrift van onvoorsichticheyt heeft beschuldicht (t'welck sy selenlyck souden ghedaen hebben / indien het soowact) soo hond ick het hier voort vast/ dat Hieronymus, doch in soo een haestich werckje/sich niet en heeft te bupren gegaen in eenighe onvoorsichticheyt.

Der halven/soo en kan ick niet dencken waerom D. Cabeljau, de volghende woorden Hieronymi, heeft overgheslaghen/ dir ick in mijn Staeltje ghestelt hebbé pag 22. Waer hy segt/ dat het geheel boeck van Vigilantius, een openbare blasphemie vvas: waer ick ugt ick bestoten hebbé/ dat het blasphemie is te spotten met het onstekken van keert sien voort de sieliquien: met het kussen/ ondzaeghen/ en kostelijck versteieren der selver / niet het waken by de selve/ niet de misakelen die daer by/ ofte daer door gheschieden/ en soo voortg: Iek gheloobe dat D. Cabeljau, dese woorden/ende de slot-redenen daer ugt gherzocken heeft overgheslaghen om dat hy sijn eyghen selben/ ende sijne ghemeente/ niet en soube condeunneren van blasphemie/ de welcke inde met dese voortgaende dinghen (soo als de ketter Vigilantius dede) ghewoon sijn te spotten. Ost zy meer als ghenoech raeckende Hieronymum, ick gae mi voorderg tot Augustinum: Want al wat D. Cabeljau noch voorderg seght/

seght/dat hy niet valscheijck ghesproken heeft/
wanneer hy gheseyt heeft dat Hieronymus van t'bes-
varen der Reliquien onvoorsichtelijck spreekt ; up-
legghende sijnen sin/ voornamelyck dat hy wilde
spreken van al wat onder t'bewaren begrepen
is/namelyck oock de maniere etc. Ick hebbe de
woordēn van D. Cabeljau ghenomen / ghelyck sp-
lagen / te weten / dat Hieronymus onvoorsichtelijck
sprack van t'bevaren der Reliquien, sonder meer: sij-
nen sin en kost ick niet weten.

Nu de wylē ick hem weet/soo segghe ick eben
wel/ dat D. Cabeljau niet en moest segghen / dat
Hieronymus onvoorsichreljck ghesproken hadde/
maer dat hy de waerheyt ghelspaert hadde wan-
neer hy verhaelde / dat men de Reliquien der
Heilighen t'sijnen tyde kostelijck vercierde/ sloot
in goudē kassen / de selve kuste / eude omdzoegh
dooy de handen der Bisschoppen met grootē
toelooپ van alle de kercken / ofte ghemeenten/
dat den bisschop van Roomen / sacrificien dede
op de beenderen van de HH. Petrus, ende Paulus,
dat alle de Bisschoppen des wereltz hare graben
hielten voor Autaren Christi, ende meer dierghe-
lycke questien van de daet selve / want dit was
de questie tuschen ons of men ten tyde Hierony-
mi de Reliquien kustede etc. ende of dit ghebaen
wiert debotelijck : Het eerste heeft Hieronymus
gheseyt/ is het waer/ ofte niet? soo niet? soo heeft
hy dan de waerheyt ghelspaert : soo jaer? soo heb-
be ick dan dat ick begheere. Het tweede van t'de-
botelijck kussen / hebbe ick in t'lanck hier boven
bewesen/oock up Hieronymo selve: Is dit waer/
ofte niet? soo niet? overtuugt my van valscheyp.
Soos jaer/soo behoude ick van het belt.